

ЕКОНОМІКА, УПРАВЛІННЯ ТА ОБЛІК НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 658.14

І. Є. Андрющенко

кандидат економічних наук, доцент
Запорізький національний технічний університет

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В МЕЖАХ КОНЦЕПЦІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЙОГО ЖИТТЄЗДАТНОСТІ

У статті проаналізовано фінансовий стан, оборотні засоби та фінансову стійкість промислового підприємства як однієї зі складових концепції оцінювання життєздатності підприємства.

Ключові слова: фінанси, стійкість, аналіз, платоспроможність, життєздатність, підприємство, оцінювання.

I. Вступ

В умовах нестабільності зовнішнього середовища неможливо адекватно реагувати на постійні зміни в умовах функціонування підприємств через відсутність гнучких інструментів адаптивного управління, що створює такі умови, за яких більша частина промислових підприємств перебувають на межі банкрутства. Кожен суб'єкт господарювання постійно шукає шляхи підвищення ефективності своєї діяльності. Тому оцінювання фінансової стійкості є однією з найважливіших засад діяльності підприємств, яка може надати інформацію про їх фінансовий потенціал і стійкість. Це є необхідною умовою стабільної роботи підприємства й забезпечує високий рівень його конкурентоспроможності.

Оцінюванню фінансової стійкості підприємства було присвячено праці таких зарубіжних і українських учених-економістів: А. Поддєрьогіна [6], Г. Савицької [4], І. Бланка [1], Т. Обушак [3], М. Ларка [2], С. Ткаченко [5].

II. Постановка завдання

Мета статті – проаналізувати фінансову стійкість промислового підприємства як однієї зі складових концепції оцінювання життєздатності підприємства.

III. Результати

Про стійкий фінансовий стан підприємства свідчить його спроможність вчасно розраховуватися з поточною заборгованістю, підтримувати платоспроможність у несприятливих обставинах, збільшувати обсяги реалізації та отримувати прибуток. Фінансова стійкість забезпечує стабільну платоспроможність на перспективу, у основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат та грошових потоків.

Оцінювання фінансової стійкості підприємства передбачає проведення об'єктивного аналізу величини та структури активів і пасивів підприємства й визначення на цій основі його фінансової стабільності й незалежності, а також аналізу відповідності фінансово-господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності. На фінансову стійкість підприємства впливають такі фактори: стан підприємства на товарному ринку; конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг); ділова репутація підприємства; залежність підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів; наявність неплатоспроможних дебіторів; ефективність господарських і фінансових операцій.

Фінансово-економічні коефіцієнти та абсолютні показники типу фінансової стійкості визначають за інформацією бухгалтерського балансу й звіту о фінансових результатах, вони характеризують фінансову стабільність підприємства з погляду співвідношення власних і залучених фінансових ресурсів.

Для розрахунку фінансової стійкості підприємства ПАТ "Мотор Січ" за 2014 р. використовуємо таку балансову модель:

$$F+Z+R_a=U_c+K_T+R_p \quad (1),$$

де F – основні засоби та вкладення, грн;

Z – запаси, грн;

R_a – грошові засоби, короткострокові фінансові вкладення, дебіторська заборгованість, інші активи, грн;

U_c – джерела власних засобів, грн;

K_T – довгострокові кредити, грн;

R_p – кредиторська заборгованість та інші пасиви.

Результати аналізу фінансової стійкості підприємства ПАТ "Мотор Січ" наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати аналізу фінансової стійкості підприємства ПАТ “Мотор Січ”

№	Показники	Формула розрахунку	Розрахунки	
			Ес=9262709-10184952=-922243 Ес=10837866-12261458=-1423592	ЕТ=9262709+88974-10184952=-833269 ЕТ=10837866+52316-12261458=-1371276
1	Наявність власних оборотних коштів	$E_c = U_c - F$		
2	Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат	$E_T = (U_c + K_T) - F$		
3	Загальна величина основних джерел формування запасів	$E_{общ} = E_T + K_t$		$E_{общ} = 9262709 + 88974 - 10184952 + 440015 = -393254$
4	Надлишок або нестача власних оборотних коштів	$\Delta E E_c = E_T - Z$		$\Delta E E_c = -922243 - 6071409 = -6993652$ $\Delta E E_c = -1423592 - 7759935 = -9183527$
5	Надлишок або нестача власних і довгострокових позикових	$\Delta E E_T = E_T - Z$		$\Delta E E_T = -833269 - 6071409 = -6904678$ $\Delta E E_T = -1371276 - 7759935 = -9131211$
6	Надлишок або нестача загальної величини основних джерел для формування запасів	$\Delta E E_{общ} = E_{общ} - Z$		$\Delta E E_{общ} = -393254 - 6071409 = -6464663$

Перевіримо платоспроможність підприємства на початок року (за умовою $R_a > K_t + R_p$): $1416822 < 2390977$ – підприємство неплатоспроможне; на кінець року: $2621313 < 3800080$ – підприємство неплатоспроможне.

Трьом першим показникам наявності джерел формування запасів у табл. 1 відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх формування. Величина останніх трьох показників дає змогу класифікувати фінансові ситуації за ступенем стійкості фінансового стану:

1. Абсолютна стійкість фінансового стану. Її задають умовами: $Z \leq E_c$.
2. Нормальна стійкість фінансового стану, що гарантує його платоспроможність: $Z \leq E_c + K_T$.

Нестійкий фінансовий стан, пов'язаний із порушенням платоспроможності, при якому збережено можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних оборотних коштів: $Z \leq E_c + K_T + K_t$; кредиторської заборгованості й прострочених позик: $Z > E_c + K_T + K_t$.

Таким чином, досліджуване підприємство є неплатоспроможним, має кредиторську заборгованість і прострочені позики.

Наступним проведемо аналіз оборотних засобів підприємства для моніторингу змін у

складі оборотних активів як найбільш мобільної частини капіталу, від стану яких значною мірою залежить фінансовий стан підприємства. При цьому варто зауважити, що стабільність структури оборотного капіталу свідчить про стійкий, добре налагоджений процес виробництва й збуту продукції, та навпаки: істотні структурні зміни – ознака нестабільної роботи підприємства.

У результаті аналізу динаміки та складу оборотних активів виявлено, що:

- найбільшу питому вагу в оборотних активах мають запаси: на початок року – 73,3%, на кінець – 69,6% оборотних активів;
- негативним фактом є збільшення частки готової продукції;
- до кінця року збільшилася також частка дебіторської заборгованості, що можна зарахувати до негативного фактора;
- значну питому вагу в запасах підприємств має незавершене виробництво (45,675%).

Від ступеня оптимальності співвідношення власного й позикового капіталів багато в чому залежать фінансове становище підприємства та його стійкість. У табл. 2 подано аналіз динаміки та структури джерел капіталу ПАТ “Мотор Січ” за 2014 р.

Таблиця 2

Аналіз динаміки та структури джерел капіталу ПАТ “Мотор Січ”

Джерела капіталу	Кошти, грн			Структура коштів, %		
	На початок року	На кінець року	Зміни	На початок року	На кінець року	Зміни
Власний капітал	9,223,689	10,788,098	1,564,409	78,6	73,6	-4,99
Залучений капітал	2,511,485	3,868,575	1,357,090	21,4	26,4	4,99
Всього	11,735,174	14,656,673	2,921,499	100,0	100,0	0

Згідно з даними табл. 2, на ПАТ “Мотор Січ” основну питому вагу на кінець року в джерелах формування активів становить позиковий капітал. За звітний період його частка зменшилася на 4,99%.

У процесі аналізу було детально досліджено динаміку й структуру власного та позикового капіталів, з'ясовано причини зміни окремих їх складових і оцінено ці зміни за звітний період. Так, дані свідчать про зміни

в розмірі та структурі власного та позикового капіталів:

- збільшилася частка на цільове фінансування;
- загальна сума власного капіталу за звітний рік збільшилася на 1,564,409 грн, або на 16,96%;
- за звітний рік сума позикових коштів збільшилася на 1,372,445 грн, або на 55,34%;

- частка кредиторської заборгованості збільшилася на 7,13%;
- частка за довгостроковими кредитами не збільшилася.

Важливим є аналіз складу та розміщення активів господарюючого суб'єкта. Так, результати розрахунків свідчать, що активи підприємства зросли за рік на 4,969,523 грн: з 17,673,183 до 22,642,706 грн (або на 28,119%). Оскільки темп приросту оборотних активів вищий за темп приросту необоротних активів (3,634>20,38), то таке співвідношення характеризує тенденцію до прискорення оборотності оборотних активів. Результатом цього є умовне вивільнення коштів у найбільш мобільних формах (грошові кошти й короткострокові фінансові вкладення).

Далі проаналізуємо обсяг, склад, структуру й динаміку реальних активів підприємства. Інтенсивність приросту реальних активів за рік становила 25,49%. Зростання загального обсягу реальних активів, як правило, свідчить про підвищення виробничого потенціалу промислового підприємства та є позитивним явищем.

Крім того, однозначно негативно розглядають випереджальні темпи зростання й приросту незавершеного виробництва, оскільки це в більшості випадків є непрямою ознакою неритмічності виробничого процесу.

Наступним етапом аналізу є вивчення динаміки та структури джерел фінансових ресурсів:

- сума всіх джерел фінансових ресурсів за рік зросла на 1,434,252 грн: з 3,289,607 до 4,723,859 грн (або на 43,6%), у тому числі власні кошти збільшилися на 38,824 грн: з 862,174 до 900,998 грн (або на 4,5%);
- позикові кошти збільшилися на 36,442 грн: з 481,374 до 517,816 грн (або на 7,57%);
- залучені кошти зросли на 1,358,986 грн: з 1,946,059 до 3,305,045 грн (або на 69,8%).

Результати дослідження виявили, що за рік власні оборотні кошти знизилися на 1,977,960 грн: від -9,393,546 до -11,371,506 грн. Цей спад був зумовлений такими факторами:

1. Збільшенням оборотної частини статутного капіталу на 2,016,784 грн (з -9,975,191 грн до -11,991,975 грн), що зменшило суму власних коштів на 2,016,784 грн; оборотної частини статутного капіталу основних фондів по залиш-

ковій вартості нематеріальних активів за залишковою вартістю.

2. Зниженням суми коштів (прибутку), спрямованих на поповнення резервного фонду на -2,798 грн (з 73,982 грн до 71,184 грн), що знизило власні оборотні кошти на -2,798 грн.
3. Збільшенням сум коштів, спрямованих у фонди спеціального призначення.

IV. Висновки

Фінансова стійкість є однією з найважливіших характеристик фінансової діяльності підприємств у ринкових умовах. Фінансово стійке підприємство має низку переваг порівняно з іншими підприємствами в таких аспектах, як залучення інвестицій, кредитів, вибір постачальників тощо. Отже, фінансові показники діяльності промислового підприємства доцільніше зарахувати до такої складової життєздатності соціально-економічної системи, як стійкість. Досліджені показники характеризують взаємодію підприємства із зовнішнім середовищем і його здатність зберігати свою незалежність від нього, що відповідає змісту поняття "стійкість" у концепції оцінювання життєздатності соціально-економічної системи.

Список використаної літератури

1. Бланк І. А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И. А. Бланк. – Киев : Ника-Центр : Эльга, 2001. – 528 с.
2. Ларка М. І. Аналіз фінансового стану підприємства як засіб підвищення ефективності його діяльності / М. І. Ларка, Г. О. Лісовські // Вісник НТУ "ХПІ". Серія "Технічний прогрес і ефективність виробництва". – Харків : НТУ "ХПІ". – 2013. – № 22 (995). – С. 168–174.
3. Обуцак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства / Т. А. Обуцак // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 92–98.
4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства / Г. В. Савицька. – Київ : Знання, 2005. – 662 с.
5. Ткаченко С. О. Фінанси підприємств : навч. посіб. / С. О. Ткаченко. – Харків : Видво Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. – 312 с.
6. Фінанси підприємств : підручник / керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ : КНЕУ, 2000. – 460 с.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2015.

Андрющенко І. Е. Анализ финансовой устойчивости предприятия в рамках концепции оценивания его жизнеспособности

В статье проанализировано финансовое состояние, оборотные средства и финансовую устойчивость промышленного предприятия как одной из составных концепции оценивания жизнеспособности предприятия.

Ключевые слова: финансы, устойчивость, анализ, платежеспособность, жизнеспособность, предприятие, оценивание.

Andryushchenko I. Analysis of Enterprise Financial Stability Within the Concept of Evaluating Its Viability

This article analyzes the financial condition, its working capital and financial stability of industrial enterprise as one of the components of the concept of evaluating the viability of the company. Financial performance of the industrial enterprise businesses characterize the interaction with the environment and its ability to maintain its independence from the external environment that meets the meaning of "sustainability" in the concept of sustainability assessment of socio-economic system.

Revealed that a financially stable company has a number of advantages over other companies in such aspects as attracting investments, loans, supplier selection, and so on.

Evaluation of enterprise financial stability provides an objective analysis of the size and structure of assets and liabilities of the enterprise and determination of the basis of its financial stability and independence, as well as assessing the suitability of financial and economic activities of its statutory objectives. On the financial stability of the company affected by the following factors: the state on a commodity market; competitiveness of products (works, services); goodwill of the company; dependence on external investors and creditors; availability of insolvent debtors; the effectiveness of economic and financial transactions.

Indicators of reliability advisable to include indicators that will characterize the company's ability to achieve goals through their own internal sources. These indicators may include: return on equity, return on capital, turnover ratio of working capital, capital ratio and fixed assets.

Key words: *financial stability analysis, solvency, viability, enterprise evaluation.*